

KUOPION HIIPPAKUNNAN PIISPA

Kuopion hiippakunnan seurakunnille

Selekävoitto koronasta!

Miten kokemukset pandemia-ajasta voivat auttaa meitä uudistamaan seurakunnan toimintaa ja elämää?

Kunnioitettu seurakunnan työntekijä, luottamushenkilö, vastuunkantaja ja seurakuntalainen,

Kristus nousi kuolleista! Ristin ja ylösnousemuksen pääsiäinen merkitsee meille kristityille elämän voittoa kuolemasta, hyvän voittoa pahasta ja toivon voittoa epätoivosta. Tänä vuonna toivomme ja rukoilemme, että se merkitsisi myös selkävoittoa kaksi vuotta kestäneestä korona-ajasta, sen rajoituksista ja vaikeuksista.

Covid19-pandemia ei vielä ole kokonaan ohi. Silti rohkenen uskoa, että entisiin massiivisiin sulkutoimiin ei ole enää paluuta. Kokoonumisrajoituksista ja maskisuosituksista on luovuttu. Edessämme on paremmat ajat.

Syksyn 2021 aikana olen hiippakunnan johtamisfoorumissa, pappien retriiteissä, diakonien tapaamisissa ja muissa yhteyksissä kysynyt: miten yhteiset kokemuksemme pandemia-ajasta voivat auttaa meitä uudistumaan ja kehittämään seurakunnan toimintaa ja elämää?

Uskon yhä, että kysymys on tärkeä ja järkevä. Pandemia on haavoittanut sekä omaa elämäämme että seurakuntiemme toimintaa. Tätä kipua ei voi, ei tarvitse eikä pidä selittää pois. Silti sen valtaan ei tarvitse jäädä. Pidän tärkeänä, että kristittyinä, siis Ylösnousseen seuraajina ja toivon ihmisinä, uskallamme katsoa myös asian valoisaa puolta ja kysyä: mitä uutta voimme tästä sukupolvikokemuksesta oppia?

Kahden pandemiavuoden aikana olen itse saanut oppia seurakunnilta uutta luovuutta ja uusia käytäntöjä. Toivon, että omasta puolestani osaisin jakaa hyviä käytäntöjä seurakuntien kesken.

Pitkä historia

Kulkutautien historia on pitkä, ainakin yhtä pitkä kuin kaupunkien. Arvostettu historioitsija Rodney Stark esittää yllättävän teesin, jonka mukaan antiikin Roomassa kristittyjen

suhtautuminen kulkutautien synnyttämässä kärsimyksessä poikkesi "maan tavasta" tavalla, joka valloitti ihmisten sydämet ja nosti kristinuskon Rooman valtauskonnoksi.

Antiikin kulttuurissa oli tavallista, että kulkutaudin iskiessä kaupunkiin tartunnan saaneet eristettiin ja käytännössä hylättiin yksinäisyyteen. Kuolleet jätettiin hautaamatta. Oma selviäminen asetettiin muun edelle.

Monissa epidemioissa kristittyjen tiedetään toimineen toisin. He osoittivat sairastuneille myötätuntoa ja palvelevaa rakkautta. Apua haluttiin osoittaa kaikille, ihmisen uskonvakaumuksesta riippumatta. Kyse ei siis ollut eturyhmäetiikasta. Kuolevia lohdutettiin hellästi ja kuolleet haudattiin arvokkaasti. Monet Kristuksen ylösnousemuksesta vakuuttuneet kristityt tekivät tämän oman kuolemaa halveksien. Moni auttaja sai itse tartunnan, osa heistä kuoli. Kyse on tuskin ensimmäisten kristittyjen puolueellisesta historiankirjoituksesta, sillä tällaisen todistuksen tulevat antaneeksi myös eräät silloiset kristinuskon vastustajat.

Luja luottamus Kristuksen ylösnousemukseen yhdistettynä Herramme opetukseen palvelevasta rakkaudesta oli yksi keskeinen syy siihen, miksi kristinuskosta tuli vetovoimatekijä antiikin Roomassa (Rodney Stark: *The Rise of Christianity. How the Obscure, Marginal Movement Became a Dominant Religious Force in the Western World in Few Centuries?*).

Edellä sanottu ei tarkoita, että meidän pitäisi ihailla kärsimystä, toivoa vastoinkäymisiä tai lyödä laimin työntekijöittemme työturvallisuutta. Varhaisten kristittyjen esimerkki voi auttaa meitä näkemään, että Jumalan avulla mikään tilanne ei ole toivoton. Vastoinkäymisiin voi kätkeytyä siunauksen siemen. Valoisampi tulevaisuus ei kuitenkaan tapahdu itsestään, vaan edellyttää usein, että osallistumme Jumalan suuna, käsinä ja jalkoina ponnisteluun paremman huomisen puolesta.

Siksi haluan tällä kirjeellä kannustaa seurakuntia jatkamaan sen pohtimista, miten erilaiset kokemuksemme pandemia-ajasta voisivat kirkastaa tehtäväämme ja auttaa meitä kehittämään seurakunnan toimintaa. Tarkoitukseni on enemmänkin kysyä kuin väittää. Monille kysymykset ovat jo tuttuja, joitakin ne voivat kyllästyttää. Silti toivon, että voisimme seurakunnissa käyttää tilaisuuden sen pohtimiseen, mitä uutta voimme tästä kaikesta oppia.

Digiloikka - yksi ponnistus vai kolmiloikka?

Pandemian alkuvaiheessa maaliskuussa 2020 seurakunnat tekivät viidessä päivässä nopean digiloikan luomalla järjestelmän, jonka avulla jumalanpalvelukset striimattiin seurakuntalaisille (joissakin seurakunnissa näin oli tehty jo ennen epidemiaa). Olen vaikuttunut suorituksesta. Haluan kiittää seurakuntia nopeasta toiminnasta.

Samalla erilaiset kokoukset ja koulutukset siirrettiin etäyhteyksin järjestettäväksi. Tämän seurauksena matkustuskulut vähenivät ja tehokkuus lisääntyi. Lainsäädäntöä muutettiin niin, että seurakunnan luottamuselimet voivat järjestää päätöksentekoa varten kokouksia myös virtuaalisesti. Varsinkin alueellisesti laajoissa seurakunnissa kokousten ja koulutusten järjestäminen etäyhteyksin on yhtä aikaa tehostanut ajankäyttöä ja tuonut säästöjä.

Onko seurakunnassanne välineet etäyhteyksin tapahtuvaa osallistumista varten? Hyödynnetäänkö seurakunnassanne etäyhteyksiä ennakoluulottomasti? Onko työntekijöille järjestetty riittävästi

koulutusta etäyhteyksien hyödyntämiseksi? Miten voisimme yhä uusin tavoin hyödyntää modernin teknologian tuomia siunauksia seurakunnan tehtävissä?

Olemme oppineet myös sen, että kaikkia asioita ei voi hoitaa etäyhteyksin. Pelkän ruudun sijasta kaipaamme myös työtovereiden ja seurakuntalaisten kasvoja. Kasvokkain kohtaaminen pitää yllä luottamusta ja vahvistaa keskinäistä yhteyttä. Useissa työyhteisöissä korona-aika heikensi väliaikaisesti luottamusta ja työilmapiiriä. Ehkä yksin jäänyt ihminen on alttiimpi kehittämään vääriä mielikuvia ulkopuolelle jäämisestä tai jättämisestä.

Mitkä asiat työyhteisössä ja seurakunnassa ovat sellaisia, jotka on hoidettava etäyhteyksien sijasta kasvokkain tapahtuvassa vuorovaikutuksessa? Millä tavalla moderni teknologia voi kaventaa ihmissuhteitamme tai omaa elämäämme? Milloin teknologia kääntyy siunauksesta kiroukseksi?

Miten jumalanpalveluselämä saa uuden alun?

Maaliskuussa 2020 jouduimme kirkkona outoon tilanteeseen, kun seurakuntalaisilta jouduttiin kieltämään osallistumisen jumalanpalvelukseen. Rajoituksia otettiin käyttöön myöhemminkin. Samalla kirkossamme pidettiin luovuttamattomana periaatteena, että osallistumisrajoituksista huolimatta jumalanpalvelukset toimitetaan säännöllisesti joka sunnuntai, Kristuksen ylösnousemuksen päivänä. Niin kristityt ovat alusta lähtien tehneet.

Tosiasia on, että kansainvälisesti arvioiden jumalanpalvelusten kävijämäärät olivat Suomessamatalia jo ennen koronapandemiaa. Kokoontumisrajoitukset heikensivät tilannetta entisestään. Miten saisimme jumalanpalveluselämäämme uuden alun ja uuden innon?

Uusiempien kyselytutkimusten mukaan osallistuminen jumalanpalvelukseen fyysisesti koetaan paljon kokonaisvaltaisemmaksi kuin osallistuminen virtuaalisesti (TA 4/2021). Ne, jotka voivat tulla kirkkoon, myös tulevat sinne mieluummin kuin osallistuvat vain "etänä". Rajoitusten takia monien yhteys seurakuntaan ja jumalanpalvelukseen heikkeni. Toisaalta etäyhteydet auttoivat monia säilyttämään langan seurakuntaan ja jumalanpalvelukseen. Vaikuttaa siis siltä, että seurakunnan kannattaa edelleenkin tarjota seurakuntalaisille mahdollisuus osallistua kotiseurakunnan jumalanpalvelukseen myös virtuaalisesti.

Joissakin seurakunnissa jumalanpalvelus on alettu välittää joka sunnuntai etäyhteyksin alueen palvelukoteihin, ja messun jälkeen diakoni tai pappi käy jakamassa ehtoollisen palvelukoteihin niille, jotka eivät vanhuuden heikkouden tai sairauden takia pääse yhteiseen jumalanpalvelukseen – tämä tapa tunnetaan jo 100-luvun puolivälissä Justinos Marttyyrin kirjoituksissa.

Kirkollisissa toimituksissa jotkut seurakunnat ovat ottaneet käyttöön mahdollisuuden välittää toimitus etäyhteyksin esimerkiksi kaukana asuville omaisille. Jotkut seurakunnat järjestävät tämän mahdollisuuden ilmaiseksi, toiset kohtuullista korvausta vastaan. Näin toimituksiin voi osallistua laajempi joukko kaukana asuvia omaisia ja ystäviä.

Seurakuntien kuorot kärsivät erityisellä tavalla pandemia-ajasta, kun niiden toimintaa jouduttiin pitämään pitkään tauolla.

Miten voisimme saada jumalanpalveluselämään uutta innostusta ja uuden alun? Millä tavalla voisimme tukea seurakuntiemme kuoroja, jotta niiden määrä ei vähenisi, vaan mieluummin kasvaisi pandemian jälkeen? Voisiko seurakunta järjestää seurakuntalaisille pysyvän mahdollisuuden striimaukseen sellaisissa kirkkotiloissa, joissa toimitetaan kasteita, avioliittoon vihkimisiä, hautajaisia ja muita pyhiä toimituksia? Onko seurakunta valmis investoimaan laitteisiin? Millainen olisi mahdollisimman yksinkertainen järjestelmä niin, että striimauksen järjestäminen on helppoa ja onnistuu keneltä tahansa?

Diakonia, kasvatusta ja lähetys – uusia hyviä käytäntöjä?

Ylösnoussut Kristus antoi kirkon tehtäväksi kastaa ja opettaa. Nykyaikana lapset ja nuoret käyttävät luontevasti mobiililaitteita ja toimivat sosiaalisessa mediassa. Siksi monet kasvatustyöntekijät ovat hyödyntäneet taitavasti näitä uusia mahdollisuuksia rippikoulussa ja muussa kasvatustyössä.

Toisaalta nuoret tarvitsevat kasvokkain tapahtuvaa vuorovaikutusta. Ilman sitä heidän kehityksensä – ja myös hengellinen kasvu – voi vaarantua. Mobiililaitteita voidaan hyödyntää entistä tehokkaammin rippikoulussa. Toisaalta rippikoulua ei voi järjestää pelkin etäyhteyksin. Sellainen olisi väärin nuoria kohtaan. Rippikoulua koskevat säädökset edellyttävät vähintään viikon rippileiriä. Miten seurakuntanne kasvatustyössä voidaan sopivalla tavalla hyödyntää sosiaalista mediaa ja mobiilisovelluksia?

Pandemia asetti seurakunnan diakonian vaikeaan asemaan: riskiryhmään kuuluvat ihmiset asetettiin alkuvaiheessa jyrkimpään, lähes vankilamaiseen eristykseen, vaikka juuri heidän tuen tarpeensa oli kaikkein suurin. Tästä huolimatta seurakuntien diakoniatyössä kehitettiin uusia tapoja vastata haasteisiin: viranomaisyhteistyö parani, monissa seurakunnissa järjestettiin puhelu- tai muu avustuskampanja yhteistoiminnassa sosiaaliviranomaisten kanssa, diakonian ajanvaraussysteemi kehittyi, ketteryys vahvistui, viestivälineiden ja etäyhteyksien käyttö seurakuntalaisten suuntaan tehostui ja diakoniatyöntekijöiden keskinäinen yhteyden pito lisääntyi. Monissa seurakunnissa otettiin myös käyttöön vanha tapa viedä ehtoollinen yksityiskoteihin tai palvelukoteihin niille, jotka eivät pääse yhteiseen jumalanpalvelukseen. Mitä uusia hyviä käytäntöjä pandemia on opettanut seurakuntien diakoniatyössä?

Ylösnoussun Kristuksen lähetyskäskyn edistäminen kuuluu seurakunnan perustehtäviin ja on yksi seurakunnan lakisääteinen tehtävä (KL 4:1 §). Tämä tapahtuu kirkossamme erityisesti tukemalla lähetysjärjestöjemme työtä. Lähetysjärjestöjen lisäksi monet muut kirkolliset järjestöt palvelevat kirkon tehtävää. Seurakunnista poiketen kirkolliset järjestöt elävät kolehtien ja jäsenmaksujen turvin. Korona-aika romahdutti lähetysjärjestöjen kolehtituotot. Pahimmillaan pudotus oli lähes 90 %. Tämä vaikeutti järjestöjen mahdollisuuksia palvella haavoittuvimmassa asemassa olevia ihmisiä erityisesti Afrikassa ja Aasiassa. Miten seurakuntanne lähetystyön kannatus saadaan palautettua?

Samalla etäyhteyksien käyttö on avannut uusia mahdollisuuksia pitää yllä yhteyksiä nimikkolähetzeihin ja muihin kansainvälisiin kumppaneihin. Miten etäyhteyksiä on hyödynnetty seurakuntanne kansainvälisessä työssä?

Kairos-hetki – miten se hyödynnetään?

Useiden palautteiden mukaan monet ovat kokeneet, että pandemiasta johtuvien vastoinkäymisten takia kirkon usko ja seurakunnan elämä ovat tulleet aiempaa *merkityksellisemmäksi*. Miten tällainen kairoshetki käytetään?

Kirkollista päätöksentekoa ei ehkä ole yleisesti pidetty erityisen ketteränä. Pandemia on muuttanut tilanteen. On ollut pakko toimia ripeästi, tehdä päätöksiä nopeasti ja kantaa niistä vastuu. On ollut pakko ennakoida muutoksia ja tehdä varasuunnitelmia. Tämä kaikki on vahvistanut johtamista. Seurakuntien päätöksentekojärjestelmä on kirkastunut ja tullut nopeammin reagoivaksi. Miten tämä hyvä pidetään?

Kunnan ja valtion viranomaiset ovat seurakunnan yhteistyökumppaneista tärkeimpiä. Niiden toiminta korostuu erityisesti kriisiaikoina. Seurakuntien on sekä noudatettava viranomaisten määräyksiä että tehtävä yhteistyötä alueen asukkaiden hyväksi. Havaintojeni mukaan korona-aika on vahvistanut *seurakuntien yhteyksiä viranomaisiin*. Tämä on ollut myös oma kokemukseni: yhteydet aluehallintovirastoihin ja ministeriöihin ovat nousseet aivan uudelle tasolle. Miten tämä hyvä pidetään? Miten pidetään yllä ja vahvistetaan entisestään luontevaa yhteyttä ja mutkatonta yhteistyötä seurakunnan kannalta keskeisten viranomaisten kanssa?

Pandemia on muuttanut työn tekemisen kulttuuria ja lisännyt paikkariippumatonta työtä. Kirkkojen lisäksi seurakunnilla on perinteisesti ollut paljon muita kiinteistöjä. Miten etäyhteyksien ja muiden teknologisten apuvälineiden vahvistaminen vaikuttaa seurakuntien *tilaratkaisuihin*? Mistä tiloista voidaan vapautuneesti luopua? Miten kirkkotiloja voidaan kehittää niin, että niitä käytetään pyhäpäivien lisäksi myös arkena ja palvelevat yhteisöllisyyden vahvistamista seurakunnassa?

Uskon, että koronan kasvattamat kokemuksemme auttavat meitä kirkkona palvelemaan ylösnoussutta Kristusta ja tuomaan hänet elämän keskelle uusilla ja yllättävillä tavoilla.

Tähän kutsun ja kannustan teitä kaikkia pyhän Juliana Norwichilaisen Jumalan hyvyyden rukouksen sanoin: "Kaikki kääntyy hyväksi, kaikki kääntyy hyväksi, kaikenlaiset asiat kääntyvät hyväksi".

Kristus nousi kuolleista!

Jerusalemossa pääsiäisviikolla 19. päivänä huhtikuuta 2022.

Jari Jolkkonen
Kuopion hiippakunnan piispa